



BAROKOWY ZEGAR STOŁOWY TYPU OŁTARZOWEGO

BAROQUE ALTAR-SHAPED TABLE CLOCK



Wolfgang Günther – Gdańsk, 1650

Motywy wanitatywne, typowe dla sztuki baroku, były nawiązaniem do myśli zawartej w Księdze Koheleta: *Vanitas vanitatum et omnia vanitas* [Marność nad marnościami, wszystko marność]. W ten nurt wpisuje się obudowa zegara, w stylu nadstawy ołtarzowej (*retabulum*), wzbogacona o dwa kurhany po bokach i zwieńczona złoconą urną. Typowe dla epoki jest przedstawienie szkieletów oraz puttów z atrybutami śmierci i motywem ulotności życia ludzkiego. Popularne hasło **Memento mori** [Pamiętaj, że umrzesz], używane jako pozdrowienie w średniowiecznych zakonach (trapistów, kartuzów i kamedułów) nawiązuje do biblijnej Księgi Eklezjasty: *Memor esto quoniam mors non tardat* [Pamiętaj: śmierć się nie ociąga].



Pod zwieńczeniem zdobionym urną znajduje się zadumane putto wsparte o czaszkę (symbol śmierci).

Under a cresting decorated with an urn stands a reflective putto leaning on a skull (a symbol of death).

Vanitas motifs, typical for Baroque art, referred to a sentence written in the Book of Ecclesiastes: *Vanitas vanitatum et omnia vanitas* [Vanity of vanities, all is futile]. The clock casing represents that trend, shaped as an altar retable (*retabulum*) extended by two mounds on both sides and topped with a gilt urn. Typical for that age is the skeleton imagery and putti angels displaying the attributes of death and the motif of fleeting human life. The popular motto **Memento mori** [Remember that you have to die], used as a greeting by some medieval monastic orders (Trappists, Carthusians, and Camaldolese) was derived from the Book of Ecclesiastes: *Memor esto quoniam mors non tardat* [Remember that death is not slow].

Tarcza trójwymiarowa: na przedniej srebrnej plakiecie ukazana jest Droga Krzyżowa prowadząca na Golgotę. Druga płyta, ustawiona w głębi, przedstawia zmartwychwstanie i otwarty grób. Cztery głowy Cherubinów spoglądają z zadumą na tarczę zegara i przedstawione na niej sceny. Cherubiny zarządzają światem materialnym, strzegą również drogi do Drzewa Życia w Edenie.



Three-dimensional clock face: the frontal silver plaque depicts the Way of the Cross leading to Golgotha. The second plate, set in the background, represents the resurrection and the open tomb. Four Cherub heads look with bemusement at the clock face and scenes depicted on its surface. Cherubs were overseers of the material world and also barred the path to the Tree of Life in the Garden of Eden.



Przedstawianie putta z atrybutami było sposobem symbolicznego przekazania treści ideowych. Putto puszczające bańki mydlane to **Homo bulla**, wywodzące się z inspiracji Erazma z Rotterdamu. Człowiek jest jak bańka na wodzie. Wskazuje to na ulotność ludzkiego życia, który jest nietrwały jak bańka mydlana i może w każdej chwili się zakończyć.

Obiekty umieszczone obok stanowią symbole doczesnych dóbr i ambicji: na stole przykrytym tkaniną papieska tiara, cesarska korona z królewskim jabłkiem, łańcuch z Orderem Złotego Runa, na ziemi mitra biskupia, korona królewska, berło i krzyż papieski.

The depiction of putti angels holding attributes was a means to symbolise certain ideas. A putto blowing soap bubbles was an **Homo bulla**, a concept derived from the work of Erasmus of Rotterdam. Human beings are like bubbles in water. This implies that human life is ephemeral and may end abruptly at any given moment.

Other objects placed next to it are symbolic representations of worldly wealth and ambitions: on the table covered by cloth lie a papal tiara, an imperial crown with a royal apple, a chain with the Order of the Golden Fleece, on the floor a bishop's mitre, a sceptre, and a papal cross.



Zegary stołowe były wczesnymi formami zegarów domowych, najpopularniejsze to kafłaki (tzw. „żaby”) i zegary wieżyczkowe, choć spotykano bardzo rozbudowane formy, wskazujące wiele danych astronomicznych.

Mechanizm zegarowy z napędem sprężynowym ze stożkiem wyrównawczym. Wychwył jest wrzeczony, pierwotnie funkcje regulatora pełniło koło balansowe. W XVIII wieku przerobiony został we Fromborku przez mistrza Johanna Albrechta na wahadłowy. Wahadło krótkie z przeciwwagą – tzw. „falszywym wahadłem”.

The clockwork mechanism is spring-driven with a fusee and a spindle escapement. The regulator function was originally fulfilled by a balance wheel. In the 18th century it was converted by master clockmaker Johann Albrecht of Frombork into a pendulum. The short pendulum had a counterbalance – the so-called false pendulum.



Table clocks were an early form of the household clock. The most popular types included the tile clocks and turret clocks, although more elaborate forms were also known, presenting a multitude of astronomical information.